

มหกรรมเปิดโลกสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยมหิดล ระหว่างวันที่ 7 - 11 กันยายน พ.ศ. 2563 ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม

1. หลักการและเหตุผล

มนุษย์มีความสามารถในการสร้างสรรค์และปรับเปลี่ยนโลกวัตถุเพื่อตอบสนองเป้าหมายบางอย่างของตนเองมาตั้งแต่ยุคโบราณ ตลอดช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาการสะสมความรู้ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประกอบกับจินตนาการของมนุษย์ส่งผลให้เกิดการสร้างอุปกรณ์และสิ่งประดิษฐ์ที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การนำไฟฟ้ามาใช้ในระบบการผลิตในช่วงศตวรรษที่ 19 กระทั่งแผ่ขยายไปสู่ชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าจำนวนมาก ทำให้คุณภาพชีวิตและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของมนุษย์เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจวบจนปัจจุบัน

การพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นดำเนินไปพร้อมกับการก่อตัวของแนวคิดเรื่องความไม่เป็นกลางของเทคโนโลยี (the non-neutrality of technology) ที่เห็นว่าเทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือเชิง ๑ ที่มนุษย์ใช้งาน แต่แฝงไว้ด้วยคุณค่าบางอย่าง (value-laden) ดังนั้น สังคม การเมือง วัฒนธรรม และระบบคิดของมนุษย์ล้วนแฝงอยู่ในทิศทางการพัฒนาของเทคโนโลยี มนุษย์ใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์บางประการในขณะที่เดียวกับที่เทคโนโลยีก็กำกับพฤติกรรมและวิสัยมองโลกของมนุษย์ แนวคิดเช่นนี้ยิ่งดูจะเป็นจริงมากขึ้นหลังจากการปฏิวัติดิจิทัลในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 ประกอบกับการคาดการณ์ว่าสังคมโลกในอนาคตอันใกล้มนุษย์จะใช้ชีวิตร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างแยกกันไม่ออกในระดับกว้างขวางและฝังลึก

ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้มนุษย์ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้นเรื่อย ๆ เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงการดำรงอยู่ของมนุษย์ตั้งแต่ระดับรากฐานทั้งในแง่วิถีคิด การรับรู้ การมองโลก การเข้าใจสังคมและตนเอง ปัญญาประดิษฐ์ปฏิบัติการด้วยระบบการเรียนรู้ของเครื่อง (machine learning) และการเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) ซึ่งถือเป็นระบบอัตโนมัติและตัดสินใจเองได้ผ่านการประมวลผลและเรียนรู้จากข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) การเกิดขึ้นของเทคโนโลยีสมัยใหม่ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อมนุษย์อย่างมหาศาลทั้งในแง่ที่เป็นประโยชน์และในแง่ที่เป็นโทษ

ในปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์ชัดว่ามนุษย์ไม่สามารถพัฒนาและดำรงอยู่ได้โดยปราศจากเทคโนโลยี ในอันที่จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงเวลาขณะนี้ การจินตนาการถึงการดำรงอยู่โดยปราศจากเทคโนโลยีดูจะเป็นเรื่องยากยิ่ง คำถามสำคัญประการหนึ่งในสถานการณ์ดังกล่าวคือมนุษย์ที่มีชีวิตเลือดเนื้อนี้ควรจะทำความเข้าใจและอยู่

ร่วมเทคโนโลยีอย่างไร ในเมื่อเทคโนโลยีสามารถส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์ได้ตั้งแต่มิติที่ลึกเข้าไปภายในตัวตน เช่น สติ หรือการรับรู้โลก ไปจนกระทั่งมิติของร่างกายและจิตใจที่สัมพันธ์การแพทย์ การดูแลสุขภาพ และการสร้างเสริมสุขภาพะ ผลดังกล่าวมีต่อบุคคลทั้งหลายไม่ว่าจะที่อยู่ในครรภ์ไปจนกระทั่งวัยชรา ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีร่างกายปกติและบุคคลที่พิการ นอกจากนี้ เทคโนโลยียังมีบทบาทตั้งแต่โลกส่วนตัว อันเป็นโลกแห่งอารมณ์และสุนทรียภาพ ไปจนกระทั่งโลกทางสังคมวัฒนธรรมซึ่งมีลักษณะแห่งพหุวัฒนธรรม อีกทั้งยังส่งผลกระทบและมีความสัมพันธ์กับคุณค่า เช่น สิทธิมนุษยชน สันติภาพ และประชาธิปไตย

ผลกระทบจากเทคโนโลยีที่มีต่อชีวิตและสุขภาพมิได้ทั้งด้านบวกและลบ ผลกระทบเหล่านี้มีอาจเข้าใจได้จากมุมมองเชิงเทคนิคเพียงอย่างเดียว การจัดเวทีวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมการเรียนรู้และไตร่ตรองเกี่ยวกับผลกระทบดังกล่าวโดยอาศัยมุมมองจากสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กิจกรรมหลักประกอบด้วย การปาฐกถา การเสวนากลุ่ม และการนำเสนอผลงาน เป็นต้น โครงการดังกล่าวน่าจะสร้างความตระหนักถึงความซับซ้อนและกว้างขวางของผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงจุดประกายความร่วมมือแบบสหสาขาวิชาระหว่างมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและแพทยศาสตร์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อเป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนมุมมองทางวิชาการเกี่ยวกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในบริบทของการปฏิสัมพันธ์ในหลากหลายรูปแบบกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์ รวมถึงบริบทของสังคมที่ได้รับอิทธิพลและผลกระทบจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์
- 2.2 เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในประเด็นที่สัมพันธ์กับการศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์ รวมถึงประเด็นที่สัมพันธ์กับอิทธิพลและผลกระทบทางสังคมจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์
- 2.3 เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการพบปะและสร้างเครือข่ายระหว่างนักวิชาการสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ด้วยกันเอง รวมถึงการสื่อสารและสร้างเครือข่ายกับนักวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 สร้างความตระหนักถึงบทบาทและคุณูปการของสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในบริบทของวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์ และในบริบทของสังคมที่ได้รับอิทธิพลและผลกระทบจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์

- 3.2 กระตุ้นและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในประเด็นที่สัมพันธ์กับวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์ รวมถึงอิทธิพลและผลกระทบของวิชาการเหล่านี้ที่มีต่อสังคม
- 3.3 เกิดความร่วมมือระหว่างนักวิชาการในสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับนักวิชาการในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์